

Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie

**Katedra i Zakład Diagnostyki Funkcjonalnej i Medycyny Fizykalnej
Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie
Szczecin, ul. Żołnierska 54
prof. dr hab. Anna Lubkowska**

Szczecin, 20 sierpnia 2019 roku

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Dalii Woźnica , pt.:

*„Analiza systemu kształcenia, zakresu praw i obowiązków oraz samodzielności zawodowej
fizjoterapeutów w Europie”*

Zawód fizjoterapeuty to obecnie w Polsce jeden z zawodów zaufania publicznego, wykonuje go ponad 56 tys. osób w kraju. Uchwalona przez Sejm RP 25 września 2015 r. ustawa o zawodzie fizjoterapeuty wprowadziła fundamentalne zmiany prawne w dotychczasowej pozycji zawodu fizjoterapeuty, dając podstawę do regulacji wymogów kształcenia, kompetencji na określonym poziomie wykształcenia, odpowiedzialności zawodowej, jak również zapewniła jego ochronę. Przede wszystkim, jak mówi art. 2 Ustawy, zawód fizjoterapeuty stał się samodzielnym zawodem medycznym. Zmiana w systemie kształcenia fizjoterapeutów w Polsce, obejmująca wprowadzenie w roku 2017 5 letnich jednolitych studiów magisterskich, wymagająca od Jednostek realizujących kształcenie wprowadzenia zmian w programach nauczania a obecne standardy kształcenia dla kierunku fizjoterapia mają na celu ujednoczenie i szczegółowe doprecyzowanie wymogów dla uzyskiwanych w toku kształcenia umiejętności zawodowych fizjoterapeutów. Poza zmianami merytorycznymi i organizacyjnymi w procesie kształcenia, wprowadzenie obszernej klinicznej praktyki zawodowej na ostatnim semestrze studiów oraz egzaminu państwowego (PEF), to główne nowe elementy bazowe dla uzyskania prawa wykonywania zawodu fizjoterapeuty.

Dziekanat Wydziału Nauk o Zdrowiu
29 SIE. 2019

Wpł. dnia.....

Nr-DNZ/ 219/2019

Zawód fizjoterapeuty w Europie realizowany jest zarówno w sektorze publicznych jak i prywatnych świadczeń zdrowotnych, choć nie we wszystkich krajach jest on uznawany jako medyczny. Fizjoterapeuci stanowią jedną z głównych grup osób, spośród zawodów regulowanych, migrujących w celach zawodowych. Zatem analiza, usystematyzowanie i monitorowanie danych z zakresu uznawalności kwalifikacji zawodowych, przynależności do stowarzyszeń zawodowych, regulacji prawnych warunkujących wykonywanie zawodu, organizacji systemu kształcenia i warunków rozwoju zawodowego oraz kompetencji zawodowych i samodzielności zawodowej w Europie stanowi ważny obszar zainteresowania, zarówno z punktu widzenia samych fizjoterapeutów, jak i organów tworzących regulacje prawne. Jest to, w moim odczuciu wystarczającym uzasadnieniem podjęcia tej tematyki przez Doktorantkę.

Recenzowana rozprawa doktorska Pani mgr Dalii Woźnicy, przygotowana pod kierunkiem dr hab. Rity Hansdorfer-Korzon, oparta jest na własnych badaniach ankietowych.

Całość pracy złożonej do recenzji stanowi 90 stronicowy oprawiony wydruk komputerowy. Na monografię składają się rozdziały (w liczbie 13), w tym: wstęp, zagadnienia ogólne, założenia i cel badań, metodologia badań, wyniki, dyskusja, wnioski, piśmiennictwo, streszczenie w j. polskim i j. angielskim, spis rycin, spis tabel oraz załącznik będący wydrukiem kwestionariusza ankiety stworzonego na potrzeby opisywanych badań. W pracy zawarto 10 tabel oraz 33 ryciny, w których w większości zestawiono wyniki badań. Dodatkowo na początku pracy, zgodnie ze zwyczajem, zestawiono skróty używane w pracy.

Piśmiennictwo stanowi 69 pozycji, w większości z ostatnich lat, z czego 9 to pozycje o zasięgu krajowym i 60 o zasięgu międzynarodowym. Należy zaznaczyć, że wiele spośród cytowanych pozycji to dokumenty, wytyczne i regulacje związane z omawianą tematyką.

Układ pracy jest zgodny z zasadami budowania dysertacji naukowych, dostosowany do przeprowadzanych procedur badawczych, omawianych problemów i sposobów ich rozwiązywania.

Autorka we wstępie rozprawy doktorskiej dokonała prezentacji danych z zakresu kształtowania się zawodu fizjoterapeuty w Europie, dyrektyw regulujących uznanie kwalifikacji zawodowych, struktur Stowarzyszeń Zawodowych, systemów kształcenia w zawodzie i dostępu do usług fizjoterapeutycznych.

Przedstawione w rozważaniach teoretycznych wstępu przesłanki przełożyły się na sformułowanie **celu badań**, którym była analiza organizacji systemu kształcenia, praw

i obowiązków oraz samodzielności zawodowej fizjoterapeutów w Europie. Planując badania założono, iż zawód fizjoterapeuty jest różnie regulowany i ukształtowany co stwarza potrzebę ujednoczenia tych obszarów na rynku europejskim. Cele badań zostały sformułowane precyzyjnie i rzeczowo.

W rozdziale **materiał i metody** opisany został zakres i przebieg badań w kolejnych etapach, w tym: zastosowane metody i narzędzia oraz organizacja badań.

Metodą zastosowaną w badaniach był sondaż diagnostyczny z zastosowaniem autorskiej ankiety, rozesyłanej drogą tradycyjną oraz elektroniczną do Biur Stowarzyszeń Zawodowych oraz Ambasad 41 państw zrzeszonych w Regionie Europejskim - Światowej Konfederacji Fizjoterapeutów. Informacji zwrotnej udzieliło 31 państw, jednak o zróżnicowanej kompletności odpowiedzi. Ankieta, zatytułowana „*European map of physiotherapy profession*”, obejmująca 65 pytań, stanowi załącznik do ocenianej rozprawy (str.91). Została ona podzielona na 6 części (przy czym pytanie 58. nie zostało włączone formalnie do żadnej z nich a w część 4. ankiety podano, że zawiera pytania „od 33- ” bez wskazania ostatniego w tym obszarze; prawdopodobnie przez przeoczenie). Poszczególne części ankiety odnoszą się do:

1. danych socjodemograficznych fizjoterapeutów (wg mnie zabrakło analizy informacji o wieku i stażu pracy w poszczególnych sektorach służby zdrowia w poszczególnych krajach);
2. regulacji prawnych;
3. systemu kształcenia;
4. kompetencji zawodowych uzyskiwanych na podstawowym poziomie edukacji;
5. rozszerzonych kompetencji zawodowych;
6. autonomii zawodowej fizjoterapeutów.

Z uwagi, jak wytłumaczyła Autorka, na charakter badań, ograniczono się do analizy wyników opartej o statystyki opisowe, posługując się wartościami średnich arytmetycznych, minimalnych i maksymalnych. Wyniki badań przedstawiono głównie w formie opisowej oraz za pomocą rycin. Na kolejnych stronach pracy, w rozdziale **wyniki badań**, Autorka opisuje uzyskane w badaniach własnych wyniki, analizując je krok po kroku i prezentując na wspomnianych wcześniej rycinach. Stosunkowo szeroko przeanalizowano podobieństwa i różnice w kompetencjach zawodowych, uwzględniając możliwość wystawiania skierowań do innych specjalistów i na badania diagnostyczne, wykonywanie i opis badań obrazowych,

spirometrycznych oraz EMG, możliwość przerywania ciągłości skóry oraz wykonywania iniekcji botulinowych.

Odnosząc się kolejno do analizowanych obszarów, Doktorantka poprowadziła rzeczową **dyskusję** tematu. W dyskusji Autorka tematycznie interpretuje wyniki badań i konfrontuje te uzyskane w badaniach własnych z danymi z przeanalizowanego aktualnego piśmiennictwa o zasięgu w znacznej mierze międzynarodowym. Należy zaznaczyć, że dyskusja jest rzeczowa i prowadzona w sposób czytelny, świadczący o wiedzy i swobodzie „poruszania” się Autorki w omawianej tematyce. Doktorantka dostrzega potencjalne przyczyny niejednoznacznych wyników i słabe strony poszczególnych badań i zestawień, co stanowi dużą zaletę w pracy naukowej.

Na podstawie przeprowadzonych badań i po analizie uzyskanych wyników, Autorka przedstawiła 4 **wnioski**, mocno rozbudowane w treści. W moim odczuciu Doktorantka niepotrzebnie w treści wniosków wplotła wyniki, które zostały już omówione we wcześniejszych częściach pracy.

Podsumowując, mogę stwierdzić, że recenzowane badania są interesujące i potrzebne szczególnie w czasie, kiedy w wielu krajach tworzą się lub ewoluują regulacje dotyczące zawodu fizjoterapeuty a możliwości wymiany kadry w tym sektorze pomiędzy sąsiadującymi, i nie tylko, państwami Europy są powszechne. Autorka realizowała stawiane cele, wykazując się dobrą organizacją pracy, odpowiedzialnością i potrzebną wiedzą w zakresie omawianego problemu badawczego.

Z uwagi na obowiązek recenzenta zmuszona jestem zwrócić uwagę na drobne błędy gramatyczne i interpunkcyjne, których nie udało się Autorce uniknąć. Ujednolicenia wymagałaby zastosowana czcionka przy tłumaczeniach-odnośnikach do j. angielskiego w nawiasach (pojawia się lub nie kursywa, czasem stosowany jest cudzysłów, czasem nie, powtarzają się błędy interpunkcyjne w skrótach).

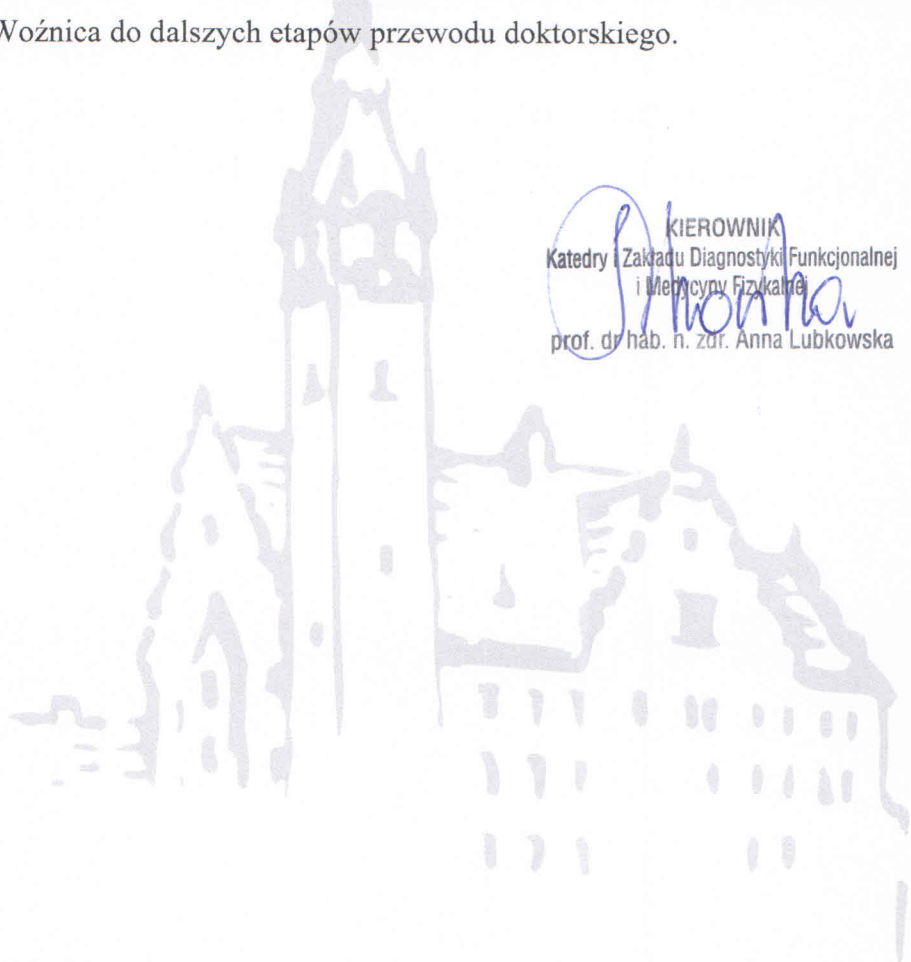
Piśmiennictwo zestawiono nie zawsze w niejednorodny sposób, zarówno co do znaków interpunkcyjnych jak i zapisu stron końcowych dla cytowanej pracy.

W pracy Autorka pisząc o terapeutach zajęciowych i ergoterapeutach powołuje się na *The American Occupational Therapy Association* (str. 11 wers. 18), pozycji związanej z tym Stowarzyszeniem nie włączono do spisu piśmiennictwa. Podobnie brak w spisie piśmiennictwa pozycji: Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 grudnia 2018 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu rehabilitacji leczniczej (cytowanej na str. 23).; źródła dla Ryc.6; źródła dla Tab. 5.

W tekście pracy nie mogłam dopatrzeć się cytowania pozycji 9, 32,33 40, 45, 46, 47.

Doktorantka na str. 58 napisała, cyt.: „... badania prowadzone przez MER...” przy czym MER (*Mutual Evaluation Reports*) to zestawienia/raporty prowadzone przez grupy eksperckie powołane przez Komisję Europejską.

Należy jednak zauważyć, że praca napisana jest poprawnym stylistycznie językiem polskim a drobne błędy gramatyczne i interpunkcyjne, których Autorka się nie ustrzegła, nie wpływają na wartość merytoryczną oraz czytelność formułowanych twierdzeń. Uważam, że praca spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim i w związku z pozytywną oceną, wnoszę do Wysokiej Rady Wydziału Nauk o Zdrowiu z oddziałem Pielęgniarstwa i Instytutem Medycyny Morskiej i Tropikalnej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego o dopuszczenie mgr Dalii Woźnica do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

KIEROWNIK
Katedry i Zakładu Diagnostyki Funkcjonalnej
i Medycyny Fizykalnej
prof. dr hab. n. zdr. Anna Lubkowska